

३७६

~~३७६~~

~~३७६~~

राष्ट्र. मंडळ 'दादा' एकजी
'गुंड' असा वदव केलेला नाही.

सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन

विधि व न्याय विभाग

सन १९८१ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५५

महाराष्ट्र झोपडपट्टीद्वारे हातभट्टीवाले, औषधिद्रव्यविषयक
गुन्हेगार व धोकादायक व्यक्ती यांच्या विघातक कृत्यांना आळा
घालण्याबाबत अधिनियम, १९८१

(दिनांक १३ नोव्हेंबर, २००६ पर्यंत सुधारित)

MAHARASHTRA ACT No. LV OF 1981

**The Maharashtra Prevention of Dangerous
Activities of Slumlords, Boot-leggers, Drug-
Offenders and Dangerous Persons Act, 1981**

(As modified upto 13th November, 2006)

व्यवस्थापक, येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे-४११ ००६ यांच्याद्वारे भारतात मुद्रित आणि
संचालक, शासन मुद्रण व लेखनसामग्री, महाराष्ट्र राज्य,
मुंबई-४०० ००४ यांच्याद्वारे प्रकाशित

२००६

[किंमत : ६.१० रुपये]

सन १९८१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५५

महाराष्ट्र झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले, औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार व धोकादायक व्यक्ती
यांच्या विघातक कृत्यांना आळा घालण्याबाबत अधिनियम, १९८१

अनुक्रमणिका

उद्देशिका कलमे	पृष्ठे
१. संक्षिप्त नाव, व्याप्ती व प्रारंभ	१
२. व्याख्या	२
३. विवक्षित व्यक्तींना स्थानबद्ध करण्याचे आदेश देण्याचा अधिकार	४
४. स्थानबद्धता आदेशाची अंमलबजावणी	४
५. स्थानबद्धतेचे ठिकाण व शर्ती यांचे नियमन करण्याचा अधिकार	५
५-क. स्थानबद्धतेची कारणे वेगळी करता येण्याजोगी असणे	५
६. विवक्षित कारणांमुळे स्थानबद्धता आदेश विधिअग्राह्य किंवा अप्रवर्ती न ठरणे	५
७. फरारी व्यक्तींच्या संबंधातील अधिकार	६
८. स्थानबद्धता आदेशाचा परिणाम होणाऱ्या व्यक्तींना त्या आदेशामागील कारणे सांगणे	७
९. सल्लागार मंडळांची रचना	७
१०. सल्लागार मंडळाकडे निर्देश करणे	७
११. सल्लागार मंडळांची कार्यपद्धती	७
१२. सल्लागार मंडळाच्या अहवालावरील कारवाई	८
१३. स्थानबद्धतेचा कमाल कालावधी	८
१४. स्थानबद्धता आदेश रद्द करणे	८
१५. स्थानबद्ध व्यक्तींची तात्पुरती सुटका	८
१६. सद्भावनेने केलेल्या कृतीचे संरक्षण	९
१७. कोणताही झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाला, औषधिद्रव्याच्या संबंधातील गुन्हेगार किंवा धोकादायक व्यक्ती यांच्याविरुद्धचे स्थानबद्धता आदेश राष्ट्रीय सुरक्षा अधिनियमाखाली न काढता ते या अधिनियमाखाली काढणे	९
१८. सन १९८१ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ३ याचे निरसन व व्यावृत्ती	९

[महाराष्ट्र झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले, औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार व धोकादायक व्यक्ती यांच्या विघातक कृत्यांना आळा घालण्याबाबत अधिनियम, १९८१]

(दिनांक २१ सप्टेंबर, १९८१ रोजी मा. राष्ट्रपती यांची अनुमती मिळाल्यानंतर महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण, भाग चारमध्ये दिनांक २३ सप्टेंबर, १९८१ रोजी प्रथम (इंग्रजीत) प्रसिद्ध केलेला.)

या अधिनियमात, पुढील अधिनियमांद्वारे सुधारणा करण्यात आल्या आहेत :--

सन १९८८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ (दिनांक १ नोव्हेंबर, १९८८)

सन १९९६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९ (दिनांक ११ डिसेंबर, १९९६) †

झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले, ^२ [औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार व धोकादायक व्यक्ती] यांच्या सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधक ठरतील अशा विघातक कृत्यांना आळा घालण्यासाठी त्या व्यक्तींच्या प्रतिबंधक स्थानबद्धतेविषयीची तरतूद करण्याकरिता अधिनियम

ज्याअर्थी, झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले व औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या काही व्यक्तींच्या विघातक कृत्यांमुळे, सार्वजनिक सुव्यवस्थेला वेळोवेळी बाधा पोचत होती;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते;

आणि ज्याअर्थी, महाराष्ट्र राज्यात, विशेषकरून राज्याच्या नागरी क्षेत्रात, झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले, औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार यांसारख्या व्यक्ती कायद्याचा भंग करून ज्या प्रचंड प्रमाणावर आणि ज्या पद्धतीने समाजविघातक चोरट्या कारवाया करित होत्या आणि त्या व्यक्तींची उत्पन्नाची साधने व त्यांचा प्रभाव या गोष्टींचा विचार करता, या तीन प्रकारच्या वर्गातील व्यक्तींच्या प्रतिबंधक स्थानबद्धतेची आणि तत्संबंधीच्या अन्य बाबींची तरतूद करण्यासाठी या राज्यात विशेष कायदा असावा म्हणून महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तातडीने कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक आहे, अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री झाली होती; आणि म्हणून त्यांनी दिनांक ११ जून, १९८१ रोजी महाराष्ट्र झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले व औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार यांच्या विघातक कृत्यांना आळा घालण्याबाबत अध्यादेश, १९८१ प्रख्यापित केला;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या बतिसाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे:--

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले, ^३ [औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार व धोकादायक व्यक्ती] यांच्या विघातक कृत्यांना आळा घालण्याबाबत अधिनियम, १९८१ असे म्हणावे.

संक्षिप्त नाव, व्याप्ती व प्रारंभ.

^१ उद्देश व कारणे यांच्या निवेदनासाठी महाराष्ट्र शासन राजपत्र, भाग पाच पृ. ३४०-३४१ (इंग्रजी) पहा.

^२ सन १९९६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९, कलम २ द्वारे "व औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार" या मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

^३ वरील अधिनियमांच्या कलम ३ द्वारे, "व औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार" या मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

† हे चिन्ह या अधिनियमाचा प्रारंभाचा दिनांक दर्शविते.

(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू आहे.

व्याख्या.

(३) तो, ११ जून १९८१ रोजी अंमलात आला असल्याचे समजण्यात येईल.

२. या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) "सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधक ठरेल अशा प्रकारचे कोणतेही कृत्य" याचा अर्थ,—

(एक) झोपडपट्टीदादाच्या बाबतीत, ज्यामुळे सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधा पोहोचेल अथवा बाधा पोहोचण्याचा संभव असेल असे, झोपडपट्टीदादा म्हणून तो करीत असेल किंवा करण्याची तयारी करीत असेल, अशा कृत्यांपैकी कोणतेही कृत्य;

(दोन) हातभट्टीवाल्याच्या बाबतीत, ज्यामुळे सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधा पोचेल अथवा बाधा पोचण्याचा संभव असेल असे, हातभट्टीवाला म्हणून तो करीत असेल किंवा करण्याची तयारी करीत असेल, अशा कृत्यांपैकी कोणतेही कृत्य;

(तीन) औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगाराच्या बाबतीत, ज्यामुळे सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधा पोचेल अथवा बाधा पोचण्याचा संभव असेल असे, औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार म्हणून तो, करीत असेल किंवा करण्याची तयारी करीत असेल, अशी कृत्यांपैकी कोणतेही कृत्य, असा आहे;

१ [(चार) धोकादायक व्यक्तीच्या बाबतीत, ज्यामुळे सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधा पोचेल अथवा बाधा पोचण्याचा संभव असेल असे, धोकादायक व्यक्ती म्हणून, ती करीत असेल किंवा करण्याची तयारी करीत असेल अशा कृत्यांपैकी कोणतेही कृत्य.]

स्पष्टीकरण.—या खंड (क) च्या प्रयोजनार्थ, जर या खंडात निर्देश केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या कोणत्याही कृत्यामुळे इतर गोष्टींबरोबरच, प्रत्यक्षपणे वा अप्रत्यक्षपणे सर्वसाधारण जनतेची किंवा त्यातील काही घटकांची कोणतीही हानी होत असेल किंवा ती होण्याचा संभव असेल किंवा जनतेला धोका निर्माण होत असेल किंवा धोका होण्याचा संभव असेल किंवा जनतेत असुरक्षिततेची भावना निर्माण होत असेल किंवा अशी भावना निर्माण होण्याचा संभव असेल किंवा जीविताला वा आरोग्याला गंभीर किंवा विस्तृत प्रमाणावर धोका निर्माण होत असेल किंवा असा धोका निर्माण होण्याचा संभव असेल तर, सार्वजनिक सुरक्षिततेला बाधा पोचली आहे अथवा, बाधा पोचण्याचा संभव आहे असे समजण्यात येईल.

(ख) "हातभट्टीवाला" याचा अर्थ, जी व्यक्ती, मुंबई दारुबंदी अधिनियम, १९४९ व त्याखालील १९४९ चा नियम व आदेश यांच्या कोणत्याही तरतुदींचे, किंवा त्यावेळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही मुंबई २५. कायद्याचे उल्लंघन करून, कोणतेही मद्य, मादक औषधी किंवा अन्य मादक द्रव्य गाळत असेल, निर्माण करीत असेल, त्याचा साठा करीत असेल, ते वाहून नेत असेल, आयात करीत असेल, त्याची निर्यात करीत असेल, त्याची विक्री किंवा वाटप करीत असेल अथवा, जी व्यक्ती जाणीवपूर्वक, वर नमूद केलेल्या गोष्टींपैकी कोणतीही गोष्ट अन्य व्यक्तीकडून वा व्यक्तीमार्फत करून घेण्यासाठी किंवा ज्याच्या पुष्ट्चर्थे पैसे खर्च करीत असेल वा पैसा पुरवित असेल किंवा कोणतेही जनावर, वाहन, जलयान वा अन्य वाहतुकीचे साधन किंवा कोणतेही पात्र वा इतर

१ सन १९९६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९, कलम ४ (अ) द्वारे खंड (चार) जादा दाखल करण्यात आले.

कोणतेही साहित्य पुरवीत असेल, किंवा जी व्यक्ती अशी कोणतीही गोष्ट करण्यासाठी अन्य कोणत्याही मार्गाने अपप्रेरणा देत असेल, ती व्यक्ती, असा आहे;

१ [(ख-१) "धोकादायक व्यक्ती" याचा अर्थ, भारतीय दंड संहितेच्या प्रकरण १६ किंवा प्रकरण १७ खाली शिक्षापात्र असलेल्या अपराधांपैकी कोणताही अपराध, किंवा शास्त्र अधिनियम, १९५९ याच्या प्रकरण ५ खाली शिक्षापात्र असलेल्या अपराधांपैकी कोणताही अपराध स्वतःच किंवा टोळीचा सदस्य अथवा प्रमुख म्हणून सराईतपणे करत असेल, किंवा करण्याचे प्रयत्न करत असेल अथवा करण्यासाठी अपप्रेरणा देत असेल अशी व्यक्ती, असा आहे;]

(ग) "स्थानबद्धता आदेश" म्हणजे, कलम ३ अन्वये काढलेला आदेश;

(घ) "स्थानबद्ध" याचा अर्थ, स्थानबद्धता आदेशान्वये स्थानबद्ध केलेली कोणतीही व्यक्ती, असा आहे;

(ड.) "औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार" याचा अर्थ, जी व्यक्ती, औषधिद्रव्य व सौंदर्यप्रसाधने अधिनियम, १९४० किंवा घातक औषधिद्रव्ये अधिनियम, १९३० यांच्या कोणत्याही तरतुदींचे अथवा १९४० चा दोहोंपैकी कोणत्याही अधिनियमाखाली केलेल्या नियमांचे व आदेशांचे उल्लंघन करून, किंवा १३ त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही अन्य कायद्याचे उल्लंघन करून, कोणतेही औषधिद्रव्य १९३० निर्माण करित असेल, त्याचा साठा करित असेल, ते आयात करित असेल, त्याची निर्यात करित चा २ असेल, त्याची विक्री किंवा वाटप करित असेल अथवा एखाद्या वनस्पतीची लागवड करित असेल किंवा अन्य कोणतीही गोष्ट करित असेल, किंवा जी व्यक्ती, जाणीवपूर्वक, वर नमूद केलेल्या गोष्टींपैकी कोणतीही गोष्ट अन्य व्यक्तीकडून वा व्यक्तीमार्फत करून घेण्यासाठी किंवा त्याच्या पुष्ट्चर्थ पैसे खर्च करित असेल किंवा ते पैसे पुरवीत असेल, किंवा जी व्यक्ती अशी कोणतीही गोष्ट करण्यास अन्य कोणत्याही मार्गाने अपप्रेरणा देत असेल, ती व्यक्ती असा आहे;

(च) "झोपडपट्टीदादा" याचा अर्थ जी व्यक्ती, बेकायदेशीरपणे कोणत्याही जमिनीचा (मग ती जमीन शासनाच्या मालकीची असो किंवा स्थानिक प्राधिकरणाच्या वा अन्य एखाद्या व्यक्तीच्या मालकीची असो) ताबा घेते किंवा अशा जमिनीत प्रवेश करते किंवा बेकायदेशीरपणे त्या जमिनीच्या संबंधात भाडेदारीचा अथवा संमती व परवानगीचा करार वा अन्य कोणताही करार करते, किंवा जी व्यक्ती विकण्याच्या वा भाड्याने देण्याच्या उद्देशाने त्या जमिनीवर अनधिकृत बांधकाम करते, किंवा अशा जमिनी कोणत्याही व्यक्तीला, भाड्याने अथवा संमती व परवानगी तत्त्वावर बांधकामासाठी किंवा त्यावरील अनधिकृत बांधकामाचा वापर वा भोगवटा करण्यासाठी देते, किंवा जी व्यक्ती, अशा जमिनीचा बेकायदेशीर ताबा घेण्याकरिता किंवा ज्या जमिनीवर अनधिकृत बांधकाम करण्याकरिता दुसऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला जाणीवपूर्वक पैशाची मदत देते, किंवा जी व्यक्ती, अशा जमिनीवर राहणाऱ्या रहिवाशांकडून भाडे, भरपाई म्हणून किंवा इतर

१ सन १९९६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९, कलम ४ (ब) द्वारे, खंड (ख-१) समाविष्ट करण्यात आला.

रकमा धाकदपटशाने वसूल करते वा वसूल करण्याचा प्रयत्न करते, किंवा जी व्यक्ती, कोणत्याही कायदेशीर मार्गाचा अवलंब न करता तेथील भोगवाटादारांना बळजबरीने हुसकावून लावते वा तसा प्रयत्न करते, किंवा जी व्यक्ती, वर नमूद केलेल्यापैकी कोणतीही गोष्ट करण्यास अन्य कोणत्याही मार्गाने अपप्रेरणा देते, ती व्यक्ती असा आहे;

(छ) "अनधिकृत बांधकाम" याचा अर्थ महानगरपालिकेच्या क्षेत्रामध्ये, महापालिका आयुक्तांची आणि अन्यत्र, जिल्हाधिकार्यांची स्पष्ट लेखी परवानगी न घेता किंवा संबंधित क्षेत्रामध्ये त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायदानुसार असेल त्याव्यतिरिक्त केलेले कोणतेही बांधकाम, असा आहे.

विवक्षित
व्यक्तींना
स्थानबद्ध
करण्याचे
आदेश
देण्याचा
अधिकार.

३. (१) सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधक ठरेल अशा प्रकारचे कोणतेही कृत्य करण्यापासून एखाद्या व्यक्तीला प्रतिबंध करण्यासाठी त्या व्यक्तीला स्थानबद्ध करणे आवश्यक आहे याबद्दल राज्य शासनाची खात्री झाल्यास, राज्य शासनास, त्या व्यक्तीस स्थानबद्ध करण्यात यावे असा निदेश देणारा आदेश काढता येईल.

(२) जिल्हादंडाधिकारी किंवा पोलीस आयुक्त यांच्या अधिकारितेच्या स्थानिक हद्दीतील कोणत्याही क्षेत्रात प्रचलित असलेल्या किंवा प्रचलित होण्याचा संभव असलेल्या परिस्थितीचा विचार करता, तसे करणे आवश्यक आहे याबद्दल राज्य शासनाची खात्री झाली, तर त्यास लेखी आदेशाद्वारे असा निदेश देता येईल की, आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा मुदतीत अशा दंडाधिकार्यास किंवा पोलीस आयुक्ताससुद्धा पोट-कलम (१) मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे त्याची खात्री झाल्यास उक्त पोट-कलमान्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करता येईल:

परंतु, या पोट-कलमान्वये राज्य शासनाने दिलेल्या आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात आलेली मुदत प्रथमतः तीन महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही. परंतु राज्य शासनास, तसे करणे आवश्यक आहे याबद्दल वर निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे त्याची खात्री झाल्यास, कोणत्याही एका वेळी जी तीन महिन्यांपेक्षा अधिक असणार नाही अशा कोणत्याही कालावधीने अशा मुदतीत वेळोवेळी वाढ करण्यासाठी अशा आदेशात सुधारणा करता येईल.

(३) जेव्हा पोट-कलम (२) मध्ये नमूद केलेल्या एखाद्या अधिकाऱ्याने या कलमान्वये कोणताही आदेश काढला असेल तेव्हा त्याने ती गोष्ट ताबडतोब राज्य शासनाला कळविली पाहिजे आणि त्यासोबत, ज्या कारणास्तव तो आदेश काढला असेल ती कारणे आणि त्या प्रकरणाशी त्याच्या मते संबंधित असा अन्य तपशील कळविला पाहिजे आणि असा कोणताही आदेश दरम्यानच्या काळात राज्य शासनाकडून मान्य झाला नाही तर तो काढल्यापासून बारा दिवसांपेक्षा अधिक काळ अंमलात राहणार नाही.

स्थानबद्धता
आदेशाची
अंमलबजावणी.

४. स्थानबद्धता आदेश हा फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ अन्वये अटक अधिपत्राची अंमलबजावणी करण्यासंबंधी जी तरतूद करण्यात आलेली आहे त्याच रीतीने कोणत्याही ठिकाणी अंमलात आणता येईल.

१९७४ चा
२

५. जिच्या बाबतीत स्थानबद्धता आदेश काढण्यात आला असेल, अशी प्रत्येक व्यक्ती—

(क) राज्य शासन सर्वसाधारण वा विशेष आदेशाद्वारे विनिर्दिष्ट करील अशा ठिकाणी आणि सुव्यवस्था, शिस्त आणि शिस्तभंगाबद्दलच्या शिक्षा यांबाबतच्या शर्ती धरून, अशा शर्तीनुसार स्थानबद्ध केली जाण्यास पात्र ठरेल, आणि

(ख) राज्य शासनाच्या आदेशानुसार राज्यातील स्थानबद्धतेच्या एका ठिकाणाहून स्थानबद्धतेच्या अन्य ठिकाणी हलवली जाण्यास पात्र असेल.

१ [५क. ज्याबाबतीत, कलम ३ खालील स्थानबद्धता आदेशानुसार एखाद्या व्यक्तीस दोन किंवा त्यापेक्षा अधिक कारणांच्या आधारे स्थानबद्ध करण्यात आलेले असेल त्याबाबतीत, असा स्थानबद्धता आदेश हा, अशा कारणांपैकी प्रत्येक कारणाच्या आधारे स्वतंत्रपणे काढण्यात आला असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्यानुसार—

(क) असा आदेश, केवळ त्या कारणांपैकी एखादे कारण किंवा काही कारणे—

(एक) मोघम,

(दोन) अस्तित्वहीन,

(तीन) असंबद्ध,

(चार) अशा व्यक्तीशी संबंधित किंवा प्रत्यक्षपणे संबंधित नसलेले आहे किंवा नसलेली आहेत म्हणून, किंवा

(पाच) कोणत्याही स्वरूपाच्या कोणत्याही अन्य कारणामुळे विधिअग्राह्य आहे किंवा आहेत, आणि म्हणून, राज्य शासनाची किंवा असा आदेश काढणाऱ्या कलम ३ च्या पोट-कलम (२) मध्ये निर्देश केलेल्या अधिकाऱ्यांची उर्वरित कारणांच्या किंवा कारणांच्या संदर्भात कलम ३ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे खात्री झाली असती व राज्य शासनाने किंवा त्या अधिकाऱ्याने स्थानबद्धतेचा आदेश काढला असता असे मानणे शक्य नाही; या कारणास्तव विधिअग्राह्य किंवा अप्रवर्तनीय असल्याचे मानण्यात येणार नाही;

(ख) राज्य शासनाने किंवा स्थानबद्धतेचा आदेश काढणाऱ्या अशा अधिकाऱ्याने उर्वरित कारणांच्या किंवा कारणांच्या संदर्भात कलम ३ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे त्याची खात्री झाल्यानंतर उक्त कलमान्वये स्थानबद्धतेचा आदेश काढलेला आहे असे मानण्यात येईल.]

६. कोणताही स्थानबद्धता आदेश केवळ पुढील कारणांमुळे विधिअग्राह्य अथवा अप्रवर्ती ठरणार नाही.—

(क) त्या स्थानबद्धता आदेशानुसार राज्यात स्थानबद्ध करावयाची व्यक्ती ही, तो आदेश काढणाऱ्या अधिकाऱ्याच्या प्रादेशिक अधिकारितेच्या हद्दीबाहेर आहे; किंवा

(ख) अशा व्यक्तीच्या स्थानबद्धतेचे ठिकाण हे राज्याच्या हद्दीत जरी असले तरी ते अधिकारितेच्या उक्त हद्दीबाहेर आहे.

स्थानबद्धतेचे ठिकाण व शर्ती यांचे नियमन करण्याचा अधिकार.

स्थानबद्धतेची कारणे वेगळी करता येण्याजोगी असणे.

विवक्षित कारणांमुळे स्थानबद्धता आदेश विधिअग्राह्य किंवा अप्रवर्ती न ठरणे.

फरारी ७. (१) राज्य शासनास, किंवा कलम (३) च्या पोट-कलम (२) मध्ये उल्लेखिलेल्या अधिकाऱ्यास व्यक्तीच्या जर असे सकारण वाटले की, ज्या व्यक्तीच्या बाबतीत स्थानबद्धता आदेश काढण्यात आला आहे संबंधातील ती व्यक्ती फरारी झाली आहे, किंवा आदेशाची अंमलबजावणी होऊ नये म्हणून लपून राहिली अधिकार. आहे, तर अशा व्यक्तीच्या व तिच्या मालमत्तेच्या बाबतीत, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याच्या १९७४ कलमे ८२ ते ८६ (दोन्ही धरून) च्या तरतुदी लागू होतील, मात्र, ही गोष्ट या पोट-कलमात चा २ उल्लेखिलेल्या फेरबदलाच्या अधीन असेल आणि ती व्यक्ती नेहमी ज्या ठिकाणी रहात असेल ते ठिकाण कोठेही असेल तरी त्या व्यक्तीच्या बाबतीत काढण्यात आलेला स्थानबद्धता आदेश हा सक्षम न्यायालयाने काढलेले अधिपत्र असल्याचे समजण्यात येईल. जेव्हा स्थानबद्धता आदेश राज्य शासनाकडून काढला जाईल तेव्हा, राज्य शासनाने या संदर्भात प्राधिकृत केलेल्या आणि जिल्हा-दंडाधिकारी किंवा पोलीस आयुक्त यांच्या दर्जाहून कमी दर्जाचा नसलेल्या एखाद्या अधिकाऱ्यास, अथवा स्थानबद्धता आदेश जेव्हा कलम ३ च्या पोट-कलम (२) मध्ये उल्लेखिलेल्या एखाद्या अधिकाऱ्याने काढलेला असेल तेव्हा, यथास्थिति, त्या अधिकाऱ्यास, त्यांची सर्वसाधारण अधिकारिता कोणतीही असली तरी, अशा व्यक्तीसंबंधात उद्घोषणा करण्याबाबत व राज्याच्या कोणत्याही भागात असलेली त्या व्यक्तीची मालमत्ता जप्त करून ती विकण्याबाबत आणि उक्त कलमान्वये कोणतीही अन्य कार्यवाही करण्याबाबत उक्त संहितेची कलमे ८२, ८३, ८४ व ८५ याखालील सक्षम न्यायालयाचे सर्व अधिकार प्रदान करण्यात आल्याचे मानण्यात येईल. अशा कोणत्याही अधिकाऱ्याने, जप्त मालमत्ता परत करण्यासंबंधी केलेला अर्ज नाकारणारा कोणताही आदेश काढला असल्यास, त्या आदेशाविरुद्धचे अपील, उक्त संहितेच्या कलम ८६ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे, ती व्यक्ती नेहमी जेथे राहत असेल त्या जागेवर अधिकारिता असणाऱ्या सत्र न्यायालयाकडे दाखल केले पाहिजे.

(२) (क) पोट-कलम (१) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, राज्य शासनाची किंवा कलम ३ च्या पोट-कलम (२) मध्ये उल्लेखिलेल्या अधिकाऱ्याची जर सकारण अशी खात्री होईल की, जिच्या बाबतीत स्थानबद्धता आदेश काढण्यात आला आहे ती व्यक्ती फरारी झाली आहे किंवा आदेशाची अंमलबजावणी होऊ नये म्हणून लपून राहिली आहे तर, राज्य शासनाने किंवा यथास्थिति, उक्त अधिकाऱ्याने, राजपत्रात अधिसूचित केलेल्या आदेशांद्वारे उक्त व्यक्तीस, त्या आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा अधिकाऱ्यासमोर अशा कालावधीमध्ये व अशा ठिकाणी हजर होण्याबद्दल निदेश दिला पाहिजे.

(ख) जर अशा व्यक्तीने त्या आदेशाचे पालन करण्यात कसूर केली तर, तिला तो आदेश पाळणे शक्य नव्हते आणि आदेशात नमूद केलेल्या कालावधीत तिने, आदेशात नमूद केलेल्या अधिकाऱ्याला, आदेशाचे पालन करणे आपल्याला का अशक्य होते याचे कारण आणि आपला ठावठिकाणा कळविला होता, हे त्या व्यक्तीने सिद्ध केलेले नसल्यास, किंवा आदेशात नमूद केलेल्या अधिकाऱ्याला तसे कळविणे आपल्याला शक्य नव्हते असे तिने सिद्ध केलेले नसल्यास, त्या व्यक्तीस, अपराध सिद्ध झाल्यानंतर एक वर्षापर्यंतच्या कैदेची किंवा द्रव्यदंडाची किंवा या दोन्ही शिक्षा होतील.

(ग) उक्त संहितेत काहीही अंतर्भूत असले तरी, खंड (ख) खालील प्रत्येक अपराध दखलपात्र असेल.

८. (१) जेव्हा एखाद्या व्यक्तीस स्थानबद्धता आदेशानुसार स्थानबद्ध करण्यात येईल तेव्हा, स्थानबद्धता तो आदेश काढण्याच्या प्राधिकरणाने शक्य तेवढ्या लवकर, परंतु स्थानबद्ध केल्याच्या दिनांकापासून आदेशाचा पाच दिवसांपेक्षा उशिरा नसेल अशा दिवशी त्या व्यक्तीला तो आदेश ज्या कारणास्तव काढण्यात परिणाम आला असेल ती कारणे कळविली पाहिजेत आणि त्या आदेशाविरुद्ध राज्य शासनाकडे अभिवेदन होणाऱ्या सादर करण्याची लवकरात लवकरची संधी दिली पाहिजे. व्यक्तींना त्या

(२) पोट-कलम (१) मधील कोणत्याही गोष्टीमुळे, प्राधिकरणाला ज्या गोष्टी उघड करणे सार्वजनिक हिताच्या विरुद्ध आहे असे वाटत असेल त्या गोष्टी उघड करणे त्यास आवश्यक असणार नाही. आदेशामागील कारणे सांगणे.

९. (१) राज्य शासनाने, आवश्यक असेल तेव्हा, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी एक किंवा सल्लागार यापेक्षा अधिक सल्लागार मंडळांची रचना केली पाहिजे. मंडळांची रचना.

(२) जे कोणत्याही उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश आहेत किंवा ज्यांनी असे न्यायाधीश म्हणून काम केलेले आहे किंवा जे उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश म्हणून नेमणूक होण्यासाठी भारतीय संविधानानुसार पात्र आहेत, अशा एक सभापती व दोन अन्य सदस्यांचे मिळून प्रत्येक मंडळ होईल.

१०. या अधिनियमान्वये स्थानबद्धता आदेश काढण्यात आला असेल अशा प्रत्येक प्रकरणात सल्लागार सदर आदेशान्वये एखाद्या व्यक्तीला स्थानबद्ध करण्यात आल्याच्या दिनांकापासून तीन आठवड्यांच्या मंडळाकडे आत, ज्या कारणांमुळे आदेश काढण्यात आला असेल ती कारणे आणि त्या आदेशाचा परिणाम निर्देश झालेल्या व्यक्तीने कोणतेही अभिवेदन केलेले असल्यास ते अभिवेदन, आणि उक्त आदेश एखाद्या करणे. अधिकार्याने काढलेला असेल अशा प्रकरणी, अशा अधिकाऱ्याने कलम ३, पोट-कलम (३) अन्वये तयार केलेला अहवाल राज्य शासनाने कलम ९ अन्वये रचना केलेल्या सल्लागार मंडळापुढे ठेवला पाहिजे.

११. (१) सल्लागार मंडळाने त्याच्यासमोर ठेवण्यात आलेल्या सामग्रीचा विचार केल्यानंतर सल्लागार आणि राज्य शासनाकडून किंवा राज्य शासनामार्फत त्या प्रयोजनासाठी बोलावण्यात आलेल्या मंडळाच्या कोणत्याही व्यक्तीकडून किंवा संबंधित व्यक्तीकडून त्यास आवश्यक वाटेल अशी आणखी माहिती कार्यपद्धती. मागवल्यानंतर, आणि कोणत्याही विवक्षित प्रकरणात सल्लागार मंडळास तसे करणे आवश्यक वाटत असेल तर, किंवा संबंधित व्यक्तीस आपली बाजू मांडण्याची इच्छा असेल तर, व्यक्तिशः तिची बाजू ऐकून घेतल्यानंतर, संबंधित व्यक्तीस स्थानबद्ध केल्याच्या दिनांकापासून सात आठवड्यांच्या आत, आपला अहवाल राज्य शासनाला सादर केला पाहिजे.

(२) सल्लागार मंडळाच्या अहवालात संबंधित व्यक्तीस स्थानबद्ध करण्यास पुरेसे कारण आहे किंवा नाही याविषयीचे सल्लागार मंडळाचे मत, अहवालाच्या एका स्वतंत्र भागात नमूद केले पाहिजे.

(३) जेव्हा सल्लागार मंडळात समाविष्ट असलेल्या सदस्यांचे मतैक्य होत नसेल तेव्हा, अशा सदस्यांपैकी बहुसंख्य सदस्यांचे मत हे, मंडळाचे मत असल्याचे मानण्यात येईल.

(४) सल्लागार मंडळाचे कामकाज आणि त्याचा अहवाल, ज्या भागात सल्लागार मंडळाचे मत नमूद करण्यात आलेले असेल तो अहवालाचा भाग वगळता, गोपनीय असेल.

(५) जिच्याविरुद्ध स्थानबद्धता आदेश काढण्यात आला असेल अशा कोणत्याही व्यक्तीला, या कलमातील कोणत्याही तरतुदीमुळे, सल्लागार मंडळाकडे करण्यात आलेल्या निर्देशाशी संबंधित अशा कोणत्याही प्रकरणात कोणत्याही विधिव्यवसायीद्वारे आपली बाजू मांडण्याचा हक्क प्राप्त होणार नाही.

सल्लागार १२. (१) एखाद्या व्यक्तीला स्थानबद्ध करण्यास सल्लागार मंडळाच्या मते पुरेसे कारण आहे मंडळाच्या असे त्याने कळविले असेल अशा बाबतीत, राज्य शासनाने, स्थानबद्धता आदेश कायम केला पाहिजे अहवाला- आणि कलम १३ द्वारे विहित करण्यात आलेल्या कालावधीपेक्षा अधिक नसेल अशा, त्यास योग्य वरील वांटेल अशा कालावधीसाठी, संबंधित व्यक्तीची स्थानबद्धता पुढे चालू ठेवली पाहिजे.

कारवाई. (२) संबंधित व्यक्तीला स्थानबद्ध करण्यास सल्लागार मंडळाच्या मते पुरेसे कारण नाही असे सल्लागार मंडळाने कळविले असेल अशा बाबतीत, राज्य शासनाने, स्थानबद्धता आदेश रद्द केला पाहिजे आणि त्या व्यक्तीला तात्काळ सोडून देण्याची व्यवस्था केली पाहिजे.

स्थानबद्धतेचा १३. या अधिनियमान्वये काढण्यात आलेल्या आणि कलम १२ अन्वये कायम करण्यात आलेल्या कमाल अशा कोणत्याही स्थानबद्धता आदेशानुसार कोणत्याही व्यक्तीला स्थानबद्धतेत ठेवता येण्याचा कमाल कालावधी. कालावधी हा, स्थानबद्धतेच्या दिनांकापासून सहा महिने इतका असेल.

स्थानबद्धता १४. (१) मुंबई सर्वसाधारण वाक्खंड अधिनियम, १९०४ याच्या कलम २१ च्या तरतुदीस बाधा १९०४ आदेश रद्द न आणता, राज्य शासनाला, कोणत्याही वेळी, एखादा स्थानबद्धता आदेश, तो आदेश, कलम ३ चा करणे. च्या पोट-कलम (२) मध्ये नमूद करण्यात आलेल्या एखाद्या अधिकाऱ्याने दिलेला असला तरीही मुंबई १ रद्द करता येईल किंवा त्यात फेरबदल करता येतील.

(२) स्थानबद्धता आदेश रद्द केल्याच्या किंवा त्याची मुदत समाप्त झाल्याच्या दिनांकानंतर अशी कोणतीही नवीन घटना घडली असेल की, जिच्यामुळे त्याच व्यक्तीविरुद्ध नवीन स्थानबद्धता आदेश काढण्यात यावा याबाबत राज्य शासनाची किंवा एखाद्या अधिकाऱ्याची खात्री झाली असेल अशा कोणत्याही बाबतीत, एखादा स्थानबद्धता आदेश रद्द किंवा समाप्त झाल्यामुळे, त्याच व्यक्तीविरुद्ध कलम ३ अन्वये नवीन स्थानबद्धता आदेश काढण्यास प्रतिबंध होणार नाही.

स्थानबद्ध १५. (१) राज्य शासनाला कोणत्याही वेळी असे निदेश देता येतील की, एखाद्या स्थानबद्धता व्यक्तीची आदेशानुसार स्थानबद्ध केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीची कोणत्याही विनिर्दिष्ट कालावधीसाठी, एक तात्पुरती तर बिनशर्त किंवा त्या व्यक्तीने मान्य केल्या असतील अशा, निदेशामध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात सुटका. आलेल्या शर्तीवर, सुटका करता येईल आणि कोणत्याही वेळी, त्याची सुटका रद्द करता येईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये कोणत्याही स्थानबद्ध व्यक्तीच्या सुटकेबाबतचे निदेश देताना, राज्य शासनाने, निदेशांमध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या शर्तीच्या योग्य पालनासाठी, त्याला, जामिनासह किंवा जामिनाशिवाय बंधपत्र करून देण्यास फर्माविले पाहिजे.

(३) पोट-कलम (१) अन्वये सुटका केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीने, यथास्थिति, तिच्या सुटकेबाबतच्या किंवा यथास्थिति, सुटका रद्द करणारे निर्देश देणाऱ्या आदेशामध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आली असेल अशा वेळी अशा जागी आणि अशा प्राधिकरणासमोर हजर झाले पाहिजे.

(४) कोणतीही व्यक्ती, पोट-कलम (३) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या रीतीने हजर होण्यात पुरेशा कारणांशिवाय कसूर करील तर, अपराध सिद्ध झाल्यानंतर ती, दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कैदेच्या किंवा द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल किंवा या दोन्ही शिक्षांना पात्र होईल.

(५) पोट-कलम (१) अन्वये सुटका करण्यात आलेली कोणतीही व्यक्ती, उक्त पोट-कलमान्वये किंवा तिने केलेल्या बंधपत्रान्वये तिच्यावर लादलेल्या कोणत्याही शर्तीचे पालन करण्यात कसूर करील तर, ते बंधपत्र जप्त करण्यात आल्याचे घोषित करण्यात येईल आणि त्याद्वारे बांधील असलेली कोणतीही व्यक्ती त्याबद्दलची शास्ती देण्यास पात्र ठरेल.

१६. या अधिनियमानुसार सद्भावनेने केलेल्या किंवा करण्याचा हेतू असलेल्या कोणत्याही गोष्टीसाठी राज्य शासन किंवा कोणताही अधिकारी किंवा व्यक्ती यांच्याविरुद्ध कोणताही दावा, खटला किंवा इतर कायदेशीर कारवाई दाखल करता येणार नाही.

सद्भावनेने
केलेल्या
कृतीचे
संरक्षण.

१ [१७. (क) या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिवशी आणि त्यानंतर कोणताही झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाला किंवा औषधिद्रव्यांच्या संबंधातील गुन्हेगार यांच्या बाबतीत; आणि

कोणताही
झोपडपट्टीदादा,

१९९६ चा (ख) महाराष्ट्र झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले व औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार यांच्या घातक कृत्यांना महा. २९. आळा घालण्याबाबत (सुधारणा) अधिनियम, १९९६, याच्या प्रारंभाच्या दिवशी आणि त्यानंतर, कोणत्याही धोकादायक व्यक्तीच्या बाबतीत;

हातभट्टीवाला
औषधिद्रव्याच्या
संबंधातील
गुन्हेगार किंवा

सार्वजनिक सुव्यवस्थेस बाधक ठरेल अशा कोणत्याही रीतीने कृती करण्यास तिला प्रतिबंध करण्यासाठी, या अधिनियमान्वये अशा व्यक्तीविरुद्ध स्थानबद्धता आदेश काढता येत असेल किंवा १९८० चा काढणे शक्य असेल त्याबाबतीत, राज्य शासनाकडून किंवा राष्ट्रीय सुरक्षा अधिनियम, १९८० ६५. खालील त्याच्या अधिकाऱ्यांपैकी कोणत्याही अधिकाऱ्याकडून, त्या अधिनियमान्वये स्थानबद्धता आदेश काढण्यात येणार नाही.]

धोकादायक
व्यक्ती
यांच्याविरुद्धचे
स्थानबद्धता
आदेश राष्ट्रीय
सुरक्षा
अधिनियमाखाली
न काढता ते
या
अधिनियमाखाली
काढणे.

१९८१ चा १८. (१) महाराष्ट्र झोपडपट्टीदादा, हातभट्टीवाले व औषधिद्रव्यविषयक गुन्हेगार यांच्या घातक महा. अध्या कृत्यांना आळा घालण्याबाबत अध्यादेश, १९८१ हा, याद्वारे, निरसित करण्यात येत आहे.

सन १९८१
चा

३. (२) असे निरसन करण्यात आले असले तरी, उक्त अध्यादेशान्वये केलेली कोणतीही गोष्ट किंवा कारवाई (काढलेला कोणताही आदेश धरून) ही, यथास्थिति या अधिनियमाच्या तत्सम तरतुदीनुसार केलेली गोष्ट किंवा कारवाई असल्याचे मानण्यात येईल.

महाराष्ट्र
अध्यादेश
क्रमांक ३
यांचे

३. सन १९९६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९, कलम ५ द्वारे मूळ मजकुरावरील हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

निरसन व
व्यावृत्ती.